

Razne povesti. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. 1912. 80. 191 strani.

Fr. S. Tratnikov „Konec povesti...“ tvori začetek knjižice. Historija o pijancu, ki se je kljubujoč staremu pregovoru prej spreobrn timer, nego v jamo zvrnil. Veleidealizirana slička ne bo izgrešila svojega vzgojn timer namena pri onih, ki so se pravkar izvili šolskim klopem. Veteranom čitanja pa roji po možganih: Kje sem pač to bral? Povsod, kjer se tiska in usum Delphini! — V „Očetu in sinu“ — J. Kostanjevec se je reaktiviral po daljšem pisateljskem dopustu — se nahaja luč in noč bolj enakomerno porazdeljena. Za brezobzirn timer, delavn timer očetom, ki bi ga v tujini dičil naslov, „selfmademan“, zahteva povprečna mohorjanska natura in komoda tehn timer, da sledi sin duhoven ter vrača imetek oškodovancem. Vsi ti, kakor mnogo drugih, nosijo na čelu viden pepeln timer znak, da tekmujejo med sabo, kdo prej zdrсне pod prag naše zavesti. Najbolj tipičen je morda še P. Bohinjčev „Glagoljaš Štipko“, dasi stopa včasih preveč v ozadje. Povest iz 13. stoletja, torišče zvečine Dolenjsko. Par prizorov prav prijazno prikazanih, par prikupnih potez, vsa stvar, škoda, samo nakazana. Čudiš se mirni objektivnosti pri opisovanju npr. bogomilov; čisto zadaj pa mora priti brca: znamenje naše praznovernosti. — O „zvonjenju v gozdu pri Ptuju“ (pred 300 leti) pripoveduje Lea Fatur, ki v tkanino svojih povesti rada vpleta legendaren vótek, vse to z gesto realista. Sledi trojica živalskih pravljic, oziroma dvogovorov. V celoti se ne more očitati tem drobnarijam, da segajo po svoji umetniški obdelavi nad povprečnost. Ko bi jih presojal rajni Plinij, bi pripisal morda ta paradoks: Nihil peccat, nisi quod nihil peccat.

A. Debeljak.

Slovenske večernice. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu 1912. 66. zvezek. 80. 160 str.

Ena najrodovitnejših med sodobnimi našimi pisateljicami, gosto in izbrano-besedna Lea Fatur, ki se zadnje čase bavi prevesno z zgodovinskimi sujeti, je tu podala Vislavino odpoved. Romantični zapletljaji, vaba za žensko psiho, se odvijajo v drugi švedsko-poljski vojski l. 1655., ko so se od vseh strani zgrinjale na Poljsko tolpe grabežljivih sosedov, ko so se še celo nekateri žlahčiči domačini družili z nasprotniki zoper kralja. Antagonizem med zvesto in odpadlo plemiško rodbino tvori izhodišče najvažnejšim dogodkom. Ljubezen med otroci teh družin, zapreka pri starših; končna ovira, denar, pri nepremožni hiši, ki pa ima skrit zaklad, dovoljen v uporabo le poslednjemu potomcu. Ta se imenuje Vislava. Plemeniti nagibi, ljubav do preganjane Poljske, malce tudi plemenitaški predsodki časti, jo pripravijo, da si s tajnim ogromnim premoženjem ne pomaga do osebne sreče, ampak se žrtvuje na oltarju domovine. Zanimivosti v tem okviru ne manjka, zanimanje ne ohlapne do konca. Seve, Sienkiewiczetim romanom slava ne bo mrkn timer vsled tega. — „Po stopinjah Gospodovih“. Spomini na slovensko jeruzalemsko romanje v l. 1910. Kot psiholog se je g. Meško bržkone postavil na stališče, da človek rad sprejme in sliši, kar mu je znano. Zato toliko locorām communium iz izraelske zgodovine, ki jo poznajo naši ljudje vsaj dvajsetkrat bolj ko svojo lastno. Da, ta pot po gori „moriji“ je predolga. Nasprotno pa so ostale partije gladko

„Ljubljanski Zvon“ XXXII. 1912. 12.

48

čitne, obilujoče interesantnih podrobnosti. Žal, da se je pisec teh črtic preznatno omejil ravno v tej smeri, saj potopisi najdejo dovolj odjemalcev . . . Čitanja vredno je „Potovanje na Njegovega Veličanstva ladiji »Zenta«, ki se ga je udeležil l. 1899. za časa boksarske vstaje ter ga v svojem narečju pripoveduje priprost ogrski Slovenec, M. Damjan.

A. Debeljak.

F. S. Finžgarjevi zbrani spisi. I. zvezek. Pod svobodnim solncem. Povest davnih dedov. 1. knjiga. V Ljubljani, 1912. Založila Katoliška bukvarna. 8°. 284 str. Cena broš. 3 K, vez. 4 K. (Leposlovna knjižnica, 10. zvezek).

Ta široko zasnovani roman nam riše boje Iztoka, hrabrega vodje podonavskih Slovonov z Bizantinci za časa Justinijana. Finžgarjeva invencija je originalna, kljub temu, da spominja vedno veseli, zviti in strahopetni pevec in pivec Radovan na debelega poljskega viteza Zaglobo in hunski poveljnik Tunjuš v svoji strasti do Ljubinice na Tatarja Azijo. Avtor obvlada ogromno snov popolnoma; plastično in v krasnem jeziku nam riše življenje starih Slovanov in razkošnega bizantinskega dvora. Ti opisi nam pričajo o pisateljevih temeljitih študijah. Veliko je bilo zanimanje za ta naš najboljši zgodovinski roman, ko je izhajal pred leti v „Dom in svetu“, tem večje bo še sedaj, ko mu je junaška borba balkanskih Slovanov za svobodo podelila živo aktualnost. Ko izide še druga knjiga, bo treba posvetiti umotvoru daljšo študijo.

Dr. V. Z.

Andrej Rapè, Mladini. II. zvezek z 11 slikami. Ljubljana 1912. Izdalo in založilo „Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta“. 8°. 106 str. — III. zvezek: **Šoloodrasli mladini.** S 3 slikami. 8°. 112 str. Cena zvezku 1 K 50 vin.

Zopet dve knjižici, namenjeni mladini v pouk in zabavo. Vpraša se le, ali odgovarjata po svoji vsebini in po načinu pripovedovanja temu namenu. Prva obsega 13, druga pa 16 črtic, sličic ali kako bi jih že nazval, ki so vse več ali manj refleksivnega značaja: malo dejanja je v njih, zato pa tem več razmišljanja, lirične omlednosti, sentimentalne navlake, leporečnega besedičenja, skratka preveč lupin, a premalo jedra. Posamezne črtice ne kaže tu posebe ocenjevati. Dokaj dobro je označena otroška duša v prvi črtici, „Nemec“; največ veselega dejanja je v zadnji „Ukane Matjaževega Groga“, a kje je tu kaka ideja, ki naj bi blažila, vzgajala mlado dušo? „Zaklad“ ostane brez učinka, ker ga zaduši besedni plevel. „Vstajenje“ hrope pod težko simboliko; „Brez gospodinje“ pa je mladinskemu naziranjju neprimerna humoreska: Boštjančeva mati se je spotaknila ob štor, ko je nesla prašičem pominje, in se je ponesrečila pri padcu; njen mož je skočil na pomoč, „nesel je ponesrečeno ženo v hišo in naprtal vse štiri vogle hiše na pleča — in jel piti pelin“. Takih banalnosti je žalibog preveč v obeh knjigah, n. pr. Groga grozi golobu, ki ga ne more ujeti: „Lopnem te po kljunu, . . . da se ti zazdi, da je tvoj god! — Tudi vrat ti hitro zavijem, da se preseliš na oni svet, da še vedel ne boš, kdaj!“ (II. 92). Ali: „Med gledalci se je pojavil tak smeh, da je gospodu Alojzilu (!) postalo slabo. Gospe in gospodične so cvilile, da so bolela ušesa.“ (III. 37). Prva knjiga ima 11 slik, izmed teh je po naši sodbi le 6 ad hoc narisanih, 5 klišejev je pa že drugod porabljenih in so dotične črtice le prigodnice k tem klišejem, n. pr. „Njegov ljubljeneec“.

Nič ugodnejše ni naše mnenje o zvezku, namenjenem „šoloodrasli“ — zakaj ne: šoli odrasli? — mladini, posebno še, ker jo kazi nenavadno mnogo tiskovnih hib. Večidel nudijo žalostne slike iz našega kmetskega življenja, tako kar prva, „Prost sem!“, kjer fant, ki je pravkar izstopil iz šole, na prvem fantovskem večeru, pijan od žganja, ubije sovaščana gospodarja. Nič bolj zadovoljive